

2015-2016 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI YARIMBAĞ İLK ve ORTAOKULU
ERDEMLİ ve BAŞARILI BİREY PROJESİ

C.DEĞERLER EĞİTİMİ ÇALIŞMASI

- Türk Büyüklerini Tanıtma Çalışmalarında

Ekim Ayı

:Fatih Sultan Mehmet –Abuzer GÖZAYDIN

Samsat Yarımbağ İlkokulu ve Ortaokulu Müdürlüğü
Yarımbağ Köyü Samsat/ADİYAMAN:
Telefon: 0(416) 411 28 64
e-posta: 728192@meb.k12.tr/728195@meb.k12.tr

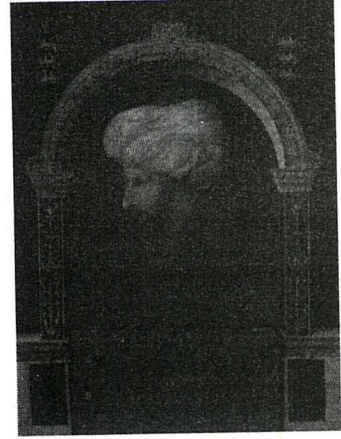
Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat
H.YILDIRIM Müdür
Telefon: 0 (507) 168 07 69
M. ÖZDEN Müdür Yardımcısı
Telefon: 0 (505) 298 33 02

Fatih Sultan Mehmet

Fatih Sultan Mehmet 29 mart 1432 tarihinde Edirne de dünyaya gelmiştir. Babası hükümdar ikinci murad, annesi ise Huma hatundur.O dönemin en büyüklerinden devlet adamlarından birisiydi ve toplam 7 lisan biliyordu.

Fatih Sultan Mehmet devrinde alimleri, sanatkarları ve şairleri bir araya getirip onlarla sohbet eder ve bu durumdan keyif duyardı. Bimediği konularla ilgili araştırmalar yaptırırđı ve bu araştırmaları gözden geçirirdi. Akşemseddin Fatih Sultan Mehmed in eğitimciliğini yapmış bir bilgindir. En fazla değer verdiği Alimdir. Fatih, soğuk kanlı ve çok cesur bir insandı. Eşsiz bir askerdı ve yöneticiydi. Yapmayı planladığı devrimlerle alakalı olarak hiç kimseye bilgi vermezdi, gizli tutardı.

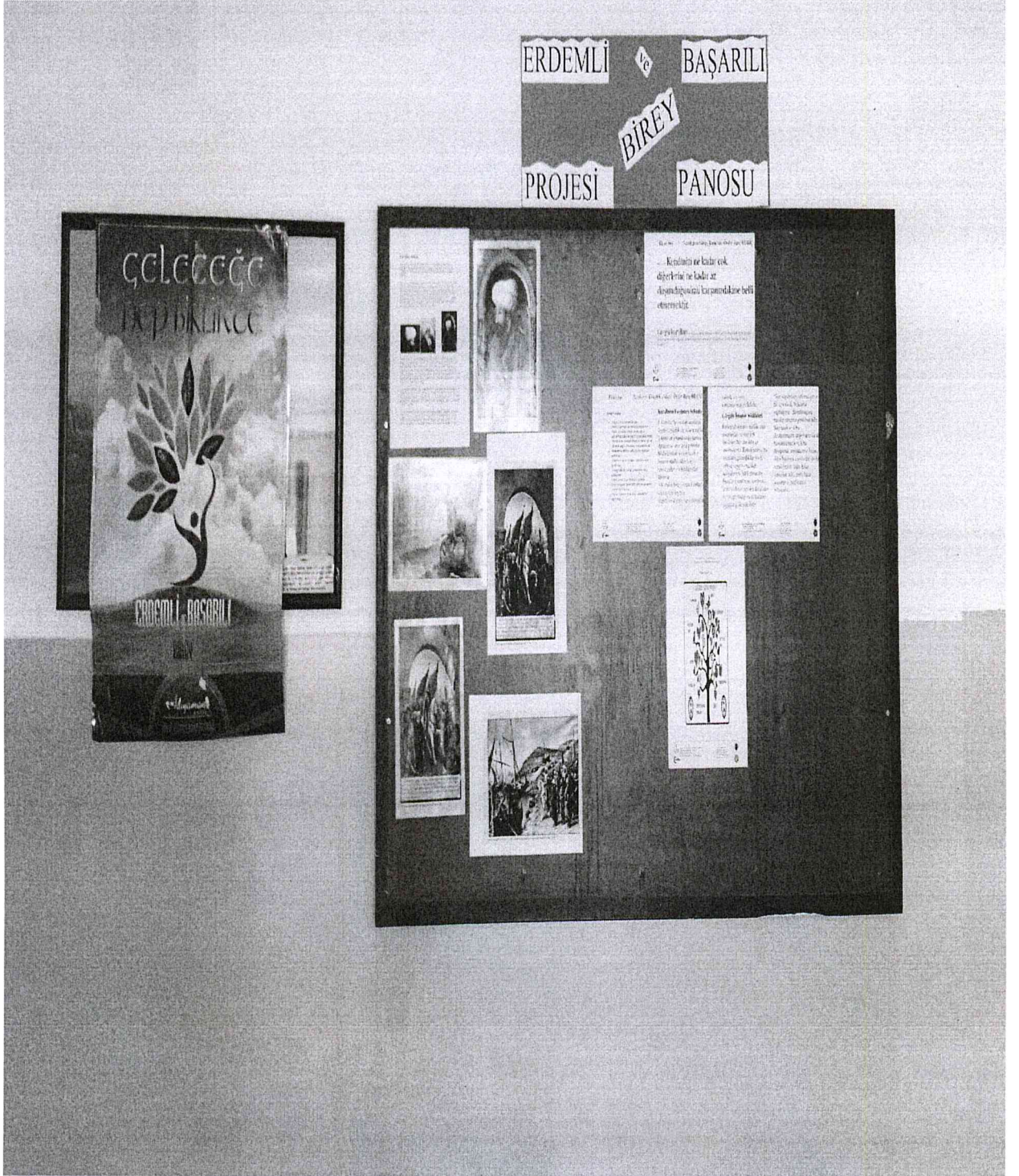

Genel olarak Farsça ve Arapçaya çevrilmiş felsefi kitaplar okumaktan hoşlanırdı. Fatih Sultan Mehmet ilimi çok önemseyen bir padişahı. 1466 senesinde Batlamyos haritasını tercümelettirip haritadaki adları arap harfleri ile yeniden yazdırdı. Bilimsel konularda hangi dine bağlı olursa olsun alimleri korurdu ve onlara yapıtlar yazdırırdı. Ünlü ressam Bellini yi İstanbul'a çağırıp kendi resmini yaptırmıştır. Ünlü Astroloh Ali Kuşçu onun döneminde İstanbul'a gelmiştir.

Fatih Sultan Mehmed 1481 senesine kadar hükümdarlığını sürdürdü ve bu dönemde 25 kez seferlere katıldı.Fatih Sultan Mehmet hırslı ve iradeli bir kişiliğe sahipti. Aldığı kararları hemen uygulamaktan çekinmezdi. Devletin yönetiminde ise oldukça katı kuralları vardı. Savaşlarda cesurdu ve savaşa önlerde katılırdı.

20 Yaşında iken Osmanlı Devletinin yönetimine geçti. İstanbulu fetheden Sultan Mehmed 1100 yıl varolan Doğu Roma İmparatorluğunu yıktı ve Fatih ünvanına hak kazandı. Ortaçağı kapatıp yeni çağı başlattı ve bir dünya imparatoru haline geldi. 3 Mayıs 1481 tarihinde Maltepe'de öldü.

TC
SAMSAT KAYMAKAMLIĞI
Yarımbağ İlk ve Ortaokulu Müdürlüğü

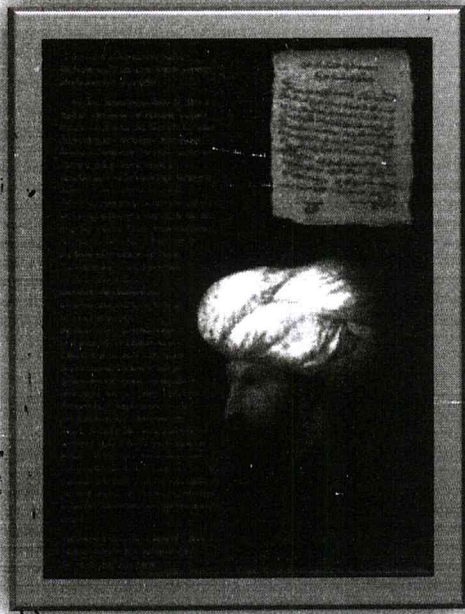
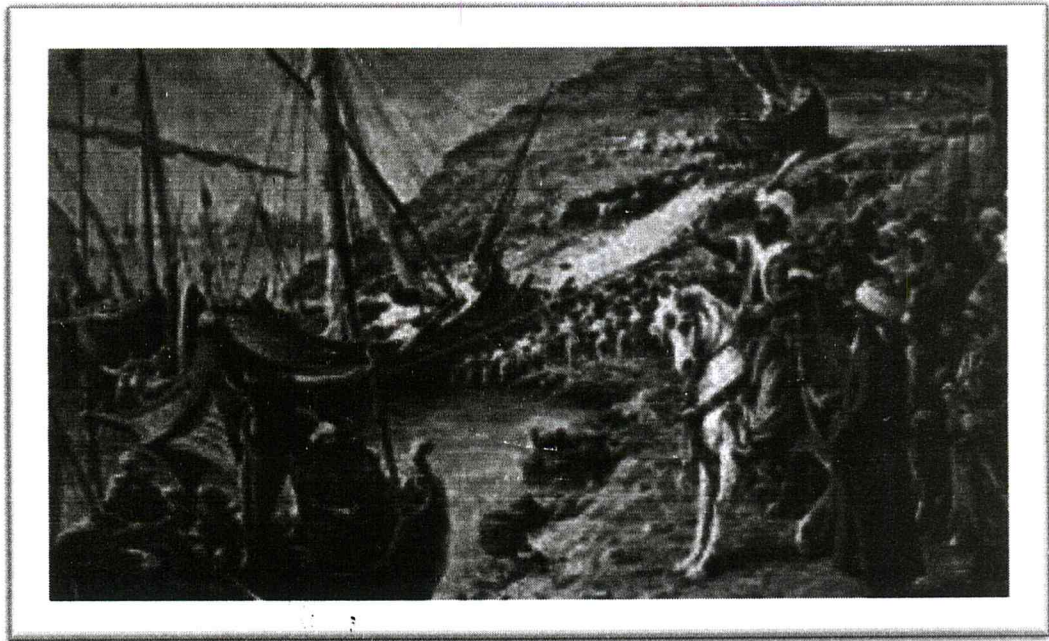

Samsat Yarımbağ İlkokulu ve Ortaokulu Müdürlüğü
Yarımbağ Köyü Samsat/ADİYAMAN:
Telefon: 0 (416) 411 28 64
e-posta: 728192@meb.k12.tr/728195@meb.k12.tr

Ayrıntılı Bilgi için İrtibat
H.YILDIRIM Müdür
Telefon: 0 (507) 168 07 69
M. ÖZDEN Müdür Yardımcısı
Telefon: 0 (505) 298 33 02

Padışahlık Sırası: 7
 Saltanatı: 31 Yıl
 Cülüsü Tahta çıkışı: I. 1444 II. 18 Şubat 1451
 Babası: Sultan İkinci Murâd Hân
 Annesi: Hatice Alime Huma Hatun
 Doğumu: 30 Mart 1431
 Vefâtı: 3 Mayıs 1481
 Kabri: İstanbul Fatih Camii yanında Türbesinde'dir.

Osmanlı pâdisâhlarının yedincisi. İstanbul'un fâtihî olup, İkinci Murad Hanın oğludur. 30 Mart 1431 (H. 833) Pazar günü Edirne'de dünyâya geldi. Annesi Candarogulları âilesinden Hadice Alîme Hümâ Hâtundur. Küçük yasta tahsiline ve yetismesine çok ehemmiyet verilen Sehzade Mehmed devrin en mümtaz alimlerinden ilim öğrendi. İlk hocası Molla Yegan'di. Meshur din ve fen âlimi olup zâhiri ve bâtinî ilimlerde müteahhis Aksemeddîn hazretleri sehâdenin her şeyi ile bizzat ilgilendi. 12 yasına gelince devlet idâresini öğrenmesi için Edirne'den Manisa'ya vâli olarak gönderildi. Kısa bir süre sonra babası tarafından tahta çıkarıldı. Ancak bundan faydalanmak istiyen yeni bir Haçlı ordusu 1444 Eylülünde Türk topraklarına girdi. Vaziyetin ciddiyetini anlayan Sultan Mehmed yazdığı mektupla babasını yeniden saltanata dâvet etti. Bâzi rivâyetlerde bu taleb üzerine, bir kısım rivâyetlere göre de, durumun vehâmetini takdir eden İkinci Murad, kendi reyî ile İstanbul Bogazından Avrupa'ya geçerek Edirne'ye geldi. Derhal idâreyi ele alarak Varna'ya hareket etti. Gerek Avrupa devletlerinin hasımca davranışları, gerek Anadolu'daki Türk beyliklerinin nizâmı bozucu hareketleri, devleti çok sarımsı. 1444 Varna Zaferi ile Osmanlı Devletinin temelleri tam olarak sağlamlaştırılmış oldu. 1451 târihinde babası İkinci Murad'ın vefâtı üzerine İkinci Mehmed, ikinci defâ Osmanlı tahtına oturduğunda 19 yasında idi. Daha önceden saltanat tecrübeleri olduğu gibi, babasının yanında seferlere de katılmış ve çok iyi bir kumandan olarak yetistirmişti. Saltanat değişikliği dolayısıyla fırsat kollayan Karamanogulları üzerine bir sefer yaptıktan sonra, artık kangren hâline gelen Bizans meselesini halletmek üzere bütün ağırlığını bu konuya verdi. Rumeli Hisarını yaptırıp, Yıldırım Bâyezîd'in karşı kıyıda yaptırdığı Anadolu Hisari ile berâber bogazi kestikten sonra, 1452-1453 kışını Edirne'de harp hazırlıkları ile geçirdi. Rumeli Hisarının insâ plânının bizzât Pâdisâh tarafından çizildiği rivâyeti kuvvetlidir. Hisarın kerestesi İzmir'ten, kırcı Sile bölgesinden getirildi ve yapımında 1000 taşçı ustası, 5000 işçi, 10.000 civârında yamak çalıştırıldı. Vezirler sirtlarında tas tasıyarak hisarın yapılmasına hizmet ettiler. Ayrıca bâzi burçların yapım masrafini işçi ücretleri dâhil vezirler üzerine aldılar. Rumeli Hisari'nin insâsı esnâsında Bizans İmparatoru elçi göndererek, "kendi toprakları üzerine kale yapılmasının dostluğa ve ahde vefâyâ uymadığını" bildirdi. Bunun üzerine Fâtih Sultan Mehmed elçiye; "Var git kralına söyle! O, rahmetli babam zamânında ahdi çok defâ bozmuştu. Arada ahid mi kaldı ki vefâdan bahseder. Bu topraklara biz hisar yaparız, toprak elçi göndermekle kurtarılmaz. Eger bu topraklar onussa, gelip kurtarsın." diyerek niyetini az çok ortaya koydu. Dört aydan az bir zamanda bitirilen Rumeli Hisari ile İstanbul'un Karadeniz'den ikmâl yolu tam kontrole alınmış oldu. Ayrıca Karadeniz kıyılarında yayılan Venedik kolonilerinin de Venedik ile irtibatı kesilmiş oluyordu. İstanbul'un muhâsarasına kadar da her geçen gemi, yükü, kalkış ve varış iskeleleri gibi bilgileri ve geçiş rûsumunu (geçiş vergisi) altın olarak vermeye mecbur bırakılmış, vermeyen batırılmıştır. Sehzâdeliğinden beri bir an önce İstanbul'u fethetmek, hazret-i Peygamberin müjdesine mazhar olabilmek ideali ile tutusan Sultan Mehmed, bu büyük meselenin hâline çalışıyordu. Bu sebeple askerî târihin kaydettiği ilk büyük atesli silahlar ve toplarla bu orduyu dayanılmaz bir kudret hâline getirmiş, İstanbul muhâsarısında donanmayı Besiktas'tan kara yolu ile Haliç'e indirilen teknik bir dehşâ ve cesitli muhâsara makinalarına, seygar kulelere sâhib olmuştur. Haliç üzerinde; Kasımpasa tarafından başlamak üzere bos fiçiler üzerine kalaslar bağlatarak bes buçuk metre eninde bu köprüyü Kasımpasa-Ayyansaray arasına insâ ettirdi. Bu çalışmaları gören Bizanslılar su üstünde yüründüğünü zannederek, sihir yapıldığına hükmetmişlerdi. Devrin en ağır toplarını döktürdü. O zamana kadar atesli silahların atıştan sonra soguması beklenirdi. Fâtih Sultan Mehmed, zeytinyağı döktürerek insanlık târihinde "yağla makina sogutmasını" havan toponun balistik hesaplarını yaparak, plânını çizerek dik mermi yolu ilk silâhi keşfetti. Fâtih, bu yüksek vasıfları ve üstün kuvvetiyle İstanbul fethine hazırlanırken, ona karşı dış düşmanları ve içerde sehâdeleri kiskirtan Bizans, târihi fesat siyâsetinin son gayreti olarak bu sefer de sehâde Orhan'î Fâtih aleyhine kullanma tesebbüsüyle genç Pâdisâh'a İstanbul seferinin mesrûlunu ve zarûretini bir kere daha göstermiş oluyordu. Üstelik daha Manisa'da sehâdeyken, hocası büyük vefî Aksemeddîn İstanbul'u fethedeceğini müjdelemişti. Hazret-i Peygamberin; "İstanbul muhakak fethedilecektir. Bu fethi yapacak hükümdâr ve ordu ne mükemmel insanlardır." meâlindeki hadîs-i serîfi onu ayrı bir sevke getirmişti. Kaynakların belirttiğine göre, Pâdisâh, hep İstanbul'un fethini düşünüyordu. Evliyânın isâretleri, keşif ve kerâmet sâhiplerinin sözleri ile o bu fikri tamâmiyle benimsemişti. Pâdisâhin gece-gündüz huzûru kaçmıyordu. Yatagına girer kalkarken, sarayında ve dışarıda gezinirken kafası hep İstanbul'un fethi ile meşguldü. Yalnız veya maiyetiyle gezintiyeye çıktığında da yine fethi düşünür, istirahat ve uyku bilmezdi. Elinde kalem ve kâğıt dâimâ İstanbul'un haritası ile uğraşırdı. Yine bir gece aynı düşünceyle uykusu kaçmış, veziri Çandarlı Halil Pasayı gece yarısından sonra konagından sarayına çağırtmıştı. Böyle gece yarısı vakitsiz çağrılmaktan korkan yaslı vezir, pâdisâhin ayaklarına kapanarak, özürler dilemiş, pâdisâh da korku ve telâsinin yersiz olduğunu belirterek, İstanbul'un alınması için oturup konuşmaya çağırıldığını bildirmişti. Nihayet İkinci Mehmed, 23 Martta ordusuyla Edirne'den hareket etti. Kasım 6 Nisanda başladı. 18 Nisanda İstanbul adaları alındı. 22 Nisan gecesi Türk donanması karadan Haliç'e indirildi. 23 Nisanda sulh teklifine gelen Bizans elçisine genç Pâdisâh; "Ya ben şehri alırım, ya şehir beni!" cevâbını verdi. 29 Mayıs sabahı yapılan son taarruzda İstanbul düştü. Bu şekilde ortaçağ sona erdi yeniçağ başladı. İstanbul'un fethi, Türk târihinin en müstesnâ olayı sayılarak "Feth-i Mübîn" denildi. Dünyânın en büyük kilisesi (Sainte-Sophie) ve bütün Avrupa'nın ayakta kalan en eski yapısı olan Ayasofya câmiye çevrildi. Fâtih bu mabedin kıyamete kadar câmi kalmasını yazılı olarak vasiyet ve vakfeyletti. Bütün Ortodoks Hıristiyanların başı olan patrikliği ortadan kaldırdı. Bunu o zamanki, siyâsî olaylara göre değerlendirmek icâb eder. İşteseydi İstanbul fâtihî, patrikliği ortadan kaldırılabirdi. Fakat o zamânın siyâsî durumu bunu gerektirmemekteydi. İstanbul'un düşmesinden sonra, surlarda Ceneviz kumandanı ve askerlerinin ölümlerine rastlandı. Hâlbuki Cenevizliler Türklerle dostluk anlaşması imzalamışlardı. Bu ihânetleri ortaya çıkınca çok korktular. Kendilerine çok ağır cezâlar verileceğini beklerken, Fâtih Sultan Mehmed, Ceneviz vâlisi ve papazını çağırarak üzüntülerini bildirdi ve Galata'da oturan bu Cenevizliler için bir fermandan çıkarttı; "Evvelden olduğu gibi herkes sanat ve ticâretinde, ibâdetinde serbesttir. Kiliseler açık bulunacak, ancak çalınmayacaktır." sekindeki emriyle ölümler bekleyen insanları sevindirdi. Gerek Ortodokslara, gerek Cenevizlilere tanıdığı bu serbestlik, Avrupalıların husûmetini azalttı. Bâzi Avrupalı târihçiler, Türklerin Avrupa'da süratli bir şekilde ilerlemesini, Avrupa'nın kolay fethini bu davranışa bağlarlar ve Osmanlı İmparatorluğu, bu hâdise ile cihânumül hâle geldi sekinde yazarlar. 21 yasında İstanbul'u fetheden Fâtih, Katolik Avrupa'ya cephe aldı ve Ortodoks Hıristiyanlığın Katoliklerle birleşmesini önledi. Esâsen imparator ve devlet adamları, İstanbul'u kurtarmak için papalığın asırlardan beri istediği fedâkârlığı yapıyor, papalık da Katolik ve Ortodoks kiliselerinin birleşmesi karşılığında askerî yardımda bulunuyordu. Fakat bütün çalışma ve gayretlere rağmen İstanbul'u korumak için Avrupa'dan az bir gönüllüden başka bir şey gelmedi. İstanbul'daki papazlar ve halk da dinlerini korumak için İstanbul'da Lâtin sapkısı yerine Türk sarığını görmeyi tercih ettiklerini belirttiler. İstanbul'un fethi ile Osmanlı Cihan Devletinin temelleri atılmış oluyordu. Doğu Roma Fâtihî olarak Edirne'ye dönen Fâtih Sultan Mehmed Han, dünyâ politikasını yeniden gözden geçirdi. Devletin geleceği için önemli kararların alınması gerekiyordu. Bizans'ın düşmesini Avrupa'nın hos karşılamayacağı tabîî idi. Karaman ve İstanbul seferinden sonra, 1453'te Cenevizlilerden Enez'i aldı. 1454'te, Kırım'a bir donanma gönderdi. Aynı yıl Sirbistan Seferine çıktı. Kuzey Ege adalarına donanma göndererek buraları ele geçirdi. Rodos Seferini yaptı ise de adayı alamadı. 1455-1456 yıllarında ikinci ve üçüncü Sirbistan seferlerine çıktı. Bu ikincisinde babasından sonra Belgrad'ı tekrar muhâsara etti. Kaleyi savunan Hunyadi Yanos öldü, Fâtih yaralandı. Fakat Belgrad düşmedi. 1455'te Bogdan Beyliği de Osmanlı idâresine girdi. 1458'de Mora'ya ilk seferini yaptı. 1459'daki Sirbistan Seferi sonunda, Semendire fethedildi ve Sirbistan Devleti son buldu. 1460'da çıktığı İkinci Mora Seferi; Mora prensliklerinin ilgası, Osmanlı devletine katılması, Palegosların sonu ve Bizans kalıntılarının silinmesi ile sonuçlandı. Sonra Güney Karadeniz meselesini ele aldı. 1461'de Ceneviz'den Amasra'yı fethetti. Baharda Sinop'a geldi. Himâyesinde bulunan Candarlı Beyliğine dostça son verdi. Oradan Trabzon'a yürüdü. Denizden de kusatılan Trabzon Rum İmparatoru teslim oldu. Komnenos imparatorluk hânedanına son verildi. Bu şekilde Batum ve Gürcistan kıyılarında kadan bütün Güney Karadeniz kıyıları Osmanlı Devletine katıldığı gibi Trabzon ve Rize gibi Anadolu'nun son parçaları da Hıristiyanlardan alınmış oldu. Trabzon seferinden dönüşünde Eflâk üzerine yürüdü ve ayaklanan Kazıklı Voyvoda meselesini halletti. Fâtih, 1462'de Yayaç'ın fethiyle nefeslenen birinci Bosna Seferine çıktı. Aynı yıl Midilli Adasını fethetti. 1463'te Bosna'ya bir sefer daha yaptı. Ertesi yıl tekrar Bosna üzerine gitti. 1466'da Karaman Seferine çıktı. Aynı yıl Arnavutluk üzerine yürüdü. 1466-67'de Arnavutluk üzerine bir sefer daha yaptı. Bu ardi kesilmeyen seferlerde Fâtih, bir taraftan büyük devlet fikrini gerçekleştirecek tedbirler almış, diğer taraftan da cihânumül hâkimiyet fikrini benimsemişti. Bunun için Tuna'nın güneyinde ve Fırat-Toroslar sinirinin batısında, Osmanlı Devletine katılmıyan hiçbir yer bırakmamak, Karadeniz'i ve Ege denizini birer Türk gölü yapmak, Venedik donanmasını geçerek, deniz kuvvetlerini de kara ordusu gibi dünyânın birinci kuvveti hâline

getirmek ve bu isleri tamâmen gerçekleştirdikten sonra, İtalya'yi fethetmek istiyordu. Bu plân artık dünyâca bilinmeye başlanmıstı. Bu projeye karşı yalnız bütün Avrupa değil, Türkiye'nin doğusundaki komşuları da karşı çıktılar. Bu şekilde Osmanlı Devletine karşı, bir ittifak meydana getirildi ve uzun süren savaşlar başladı. Bu büyük savaşlarda, Osmanlıların karşısında yer alan büyük devletler; Akkoyunlular, Venedik, Macaristan, Almanya, Polonya, Kastilya, Aragon ve Napoli idi. Fâtiğ, dehâsi ile bu ittifaka karşı koymasını bildi. Düşmanlarını bâzen teker teker, bâzen ikiser üçer, bâzen beser onar yenerek bu büyük savaşlardan da gâlib çıktı. Böylece Türk Cihan İmparatorluğunun temelleri sağlamlaştırılmış oldu. Dünyânın Osmanlı Devleti karşısında âciz kaldığı ortaya çıktı. Venedik'in deniz üstünlüğü târihe karıştı. Böylece dünyâ Hıristiyanlığının iki mühim dayanağından Bizans'ı yikip Venedik'i sindirmiş oldu.

Uzun süren bu büyük savaşlar 1463'te Fâtiğ tarafından baslatıldı. Venedik Cumhuriyeti Osmanlılara savaş ilân etti. Macaristan da Venedik'in yanında savaşa girdi. Kısa zamanda Osmanlılar karşı savaşa girenlerin sayısı arttı. Her cephede düşmanı yıpratın, diplomatik yollarla bezdiren Fâtiğ, 1470 yazında ordu ve donanması ile Egriboz Adasına yöneldi. Venedik'in Batı Ege'deki bu alınmaz dedikleri üssünü fethetti. Akkoyunlu Beyi Uzun Hasan, Avrupalıların, Osmanlılarla basa çıkamayacağını anlayınca, Tokat'a hücum ederek burada bir cephe açtı, kuvveti bölmeye çalıştı. 18 Ağustos 1472'de Sehzâde Mustafa, Akkoyunlu ordusunu yenerek işğal edilen Osmanlı topraklarını kurtardı. Fâtiğ, 11 Nisan 1473'te Üsküdar'dan hareket etti. 11 Ağustosta Erzincan yakınlarında Otlukbeli'nde Akkoyunlu ordusunu yendi.

Fâtiğ'in akıncı kuvvetleri, Venedik varoslarına Almanya içlerine kadar seferler düzenleyerek Avrupa'yi alt üst ettiler. 23. seferini Bogdan, 24.ünü 1476'da Macaristan üzerine yaptı. Pâdisah, 1478'de Üçüncü Arnavutluk Seferine çıktı. Kırım Hanlığı Osmanlı birliğine katıldı. 1480'de üçüncü Rodos Kusatması netice vermedi. İyonya Adalarını aldıktan sonra, donanmayı İtalya'ya gönderdi. Temmuz 1480'de Otranto'yu fethetti.

1481 senesi ilkbaharında Fâtiğ Sultan Mehmed 300.000 kişilik bir ordunun basında olduğu hâlde sefere çıktı. 27 Nisan 1481 Cumâ günü kapıkulu askerleriyle Üsküdar'a geçti. Pâdisah Üsküdar'a geçtiğinde hasta olduğu için birkaç gün dinlendi. Daha sonra araba ile hareket etti. Gebze yakınlarındaki Tekir Çayırı veya Hünkâr Çayırına geldiği zaman hastalığı arttı. Bunun üzerine hekimler tarafından konsültasyon yapılarak, verilen ilâcin dozu artırıldı. Fâtiğ'in özel doktoru, Yâkub Pasa isminde bir Yahûdî dönmesiydi. Venedikliler, Fâtiğ'in zehirlenmesi karşılığında bu dönme Pasa'ya büyük bir servet vâdetmişler. Yâkub Pasa da bu işi gerçekleştirmişti. Fâtiğ zehirlendiğini anladığı zaman iş isten geçmişti. Birden bire müthiş sancılar başladı ve 3 Mayıs 1481 Persemben günü öğleden sonra saat dörtte, 49 yaşında iken vefât etti. Fâtiğ'in ölümü bir müddet halktan ve askerden saklandı. Ölüm hâdisesi duyulunca, Sultan'ın bir zehirlenme olayına mâruz kaldığı anlaşıldı ve Yâkub Pasa, asker tarafından parçalanarak öldürüldü.

Fâtiğ'in ölümü, Türk milletini büyük mâteme gark etti. Ölüm haberi Roma'ya ulaşınca, İtalya'da toplar atılıp günlerce senlikler yapıldı. Papa bütün Avrupa kiliselerinde üç gün çanlar çaldırıp, sükûr âyini yapılmasını emretti.

Fâtiğ'in nâsi İstanbul'a nakledilerek Muhyiddin Seyh Vefâ hazretleri tarafından kaldırılan cenâze namazından sonra İstanbul'da yaptırdığı Fâtiğ Câmîinin bahçesine defnedildi. Daha sonra üzerine türbe inşa edildi.

Fâtiğ Sultan Mehmed Han orta boylu, kırmızı beyaz yüzlü, dolgun vücutlu, sakalları altın telleri gibi kalın, yanakları dolgun, kolları kuvvetli, burununu ucu hafif kıvrık, saçları siyah ve sık olup, kuvvetli fizikî bir yapıya sâhipti. Londra'da, National Gallery'de, Fâtiğ Sultan Mehmed'in bir portresi bulunmaktadır. Bu portrenin Centile Bellini tarafından yapıldığı, delil olmadığı hâlde iddîa edilmektedir. Hâlbuki, National Gallery'de bu portreye ilgili dosyadaki bilgilerden anlaşıldığına göre, her şeyden önce portre üzerindeki Centile Bellini adı kesin olarak okunmamıştır. Ayrıca Bellini'nin İstanbul'a gelip, Topkapı Sarayı için manzara resimleri yaptığı bilinmekle beraber, Pâdisah'ı gördüğü de belli değildir.

Türk târihi, sayılamayacak kadar çok kahraman ve cihângirlerle doludur. Fâtiğ Sultan Mehmed de bunların basında gelenlerdendir. Çünkü o kılıçla keski yanyana yürütmüş, çağ açıp, çağ kapatmıştır. İstanbul'u bütün ganîmetleri içinde firûze bir yüzük tasi gibi parmagında tasımış, bu güzel şehri torunlarının torunlarına bırakmıştır. Onun için, asırlar boyu her cephesiyle yazılmış, çizilmiş, hakkında Garp'ta ve Sark'ta çok seyler söylenmiştir. Tedkik edildikçe derinlesen, derinlestikçe derâzılan bu cihângirin sayısız vasıflarından bâzıları şunlardır:

Fâtiğ Sultan Mehmed, soguk kanlı ve cesurdu. Bu özelliğinin en güzel misâlini, Belgrad Muhâsarası sırasında, askerinin gevşediğini gördüğü zaman önlere geçip düşman hatlarına girerek gösterdi. İstanbul Muhâsarasında da donanmanın basarisizliği yüzünden atını denize sürmesi bu cesâretinin büyük örneğidir.

Ne istediğini, ne yapacağını, ne yapabileceğini bilen ve bu büyük işleri basarabilmek için gerekli tedbirleri, yolculuk bilmeyen bir azim, sabir ve sükûnetle hazırlayan bir insandı.

Çok merhametli ve müsâmahalıydı. Kendisine eli gün mukâvemet eden, birçok Müslümanın şehid edilmesine sebep olan İstanbul şehri ve onun sâkinleri hakkında gösterdiği merhamet, aklın alamıyacağı genişliktedir. Hâlbuki o devir Avrupa'sında muzaffer bir kumandan, zaptettiği şehrin halkına görülmedik zulüm ve iskence yapmakta kendini haklı görürdü. Fâtiğ vicdan hürriyetine büyük kıymet verirdi. İstanbul'a girdiği vakit ayaklarına kapanan İstanbul patrigini yerden kaldırmakla âlicenaplığını gösteren cihângir, su sözlerle patriği tesellî etti: "Ayaga kalkınız. Ben Sultan Mehmed, hepimize söylüyorum ki: Su andan itibâren artık ne hayâtiniz ne de hürriyetiniz husûsunda gazâb-ı sâhânemden korkmayınız."

Fâtiğ, gayri müslim tebasının din ve mezheplerine aslâ dokunmadı, herkesi vicdânî inanisinde serbest bıraktı. Fâtiğ, İstanbul'un imârında ücret karşılığında daha çok Rum esirlerini kullandı. Bu sırada biriktirdikleri paralarla hürriyetlerini satın alma imkânını sağladı. Bu müsâmaha o devir dünyâsının hâyâlinde bile geçirmediği bir olgunluk eseri idi.

Batılların iddîalarına göre şehre giren Türkler, mâbedleri yıkmışlar veya yakmışlar, hiçbir şey bırakmamışlardır. Hâlbuki bunları yıkan ve yakan yine kendileridir. Bizanslılar surlarda açılan gediklerin tâmirinde kullanılmak üzere yüzden ziyâde kilise yıkmışlardır. Öyle ki, Fâtiğ Sultan Mehmed, Ayasofya'yi yakından seyredirken, bir yeniçeri nefesinin kilisenin taslarından birini sökmek üzere olduğunu görünce, mâni oldu ve; "Size malca alınacak seylere izin verdim, mülk ise benimdir demistim." diyerek yeniçeriye siddetli bir şekilde cezâlandırmıştır.

Askerî ve siyâsi sâhada essiz bir dehâ idi. Askerî alanda basarisinin ilk özelliği kılıçla kalemin işbirliğidir. Ordunun disiplinine çok dikkat ederdi. En küçük itâatsizliği ve buna sebep olan subayları siddetli bir şekilde cezâlandırirdi. Ordusunu, plânsiz, düzensiz hareket ettirmez, mâcerâ hevesiyle kan dökmeydi. Kendi devrine kadar atalarının yer yer, ada ada yapmış oldukları akınlarını, plânlı bir fütûhât hâline getirdi ve devletini, sistemli bir idârecilik suûruyla istikrarlı, yerleşmiş bir devlet yaptı. Otuz senelik saltanat devresinde düzenlediği küçük, büyük seferler, memleketin coğrafi işbirliğini sağlamaya dayanır. Bu gâyeye ulaşmak için de at geçmez kayalıklardan, geçit vermez nehirlerden geçerek; durup dinlenmeden, kis yaz demeden savastı. Bütün bu seferleri bir plâna göre yaptığınan nereye gitmesi, nerede durması lâzım geldiğini bilerek hareket etti. Yapacağı seferlerin muvaffakiyetle neticelenmesini sağlamak için aylarca bu seferin bütün feruâtını hazırlardı. Kumandanlığı ile diplomatlığı dâimâ beraber hareket ederdi. Hangi devlet üzerine sefer düzenleyecekse, o devletin iç ve dış münâsebetlerini, zaafalarını, kuvvetini, diğer devletlerle olan münâsebetlerini en ince noktasına kadar tetkik eder ve sefere hasminin en zayıf ve kendisinin en kuvvetli zamânında çıkardı. Yapacağı seferlerden en yakınlarına bile haberdâr etmez ve bunların gizli kalmasına çok dikkat ederdi. "Sırrıma sakalimın bir tek telinin vâkif olduğunu bilsem, onu yolar, atarım" sözü meshurdur. Böyle hareket etmeyi muvaffakiyetlerinin baslica sebeplerinden sayardı. Nitekim böyle hareket etmesinin neticesinde İsfendiyâr Beyliği ve Trabzon Rum İmparatorluğunu kolayca ele geçirdi.

Çok basarılı bir diplomattı. Otuz sene, Asya ve Avrupa'da bâzan birkaç cephede bes, on hattâ daha fazla devletle birden harb hâlinde bulunduğu günler oldu. Böyle zamanlarda düşmanlarının, kuvvetlerini bölmenin, siyâsi müzâkereler, vaatler ve geçici tâvizlerle müttefikleri birbirinden

ayırmanın kolayını buldu. Rodos Adasının fethi için donanmayı hazırlarken, zaman kazanmak için oyalama taktigine giriserek sehzâde Cem'e bir mektup vererek Demetrios Soplionos isimli Rum ile birlikte Rodos'a gönderdi. Fâti̇h bu mektubunda hafif bir vergi karsiliginda kendileriyle sulh ve sükûn içinde yasiyacıklarını bildiren diplomatça bir harekette bulundu.

Câsuslar bulundurduğu gibi, Avrupalı devletlerin Osmanlılarla ilgili hareketleri müzâkere eden bütün meclislerinde geniş bir haber alma teskilâtına da sâhipti. Almanya'da yerlilerden elde edilmiş câsusları da vardı. İtalya ise, son derece gizli ve dâimî bir Türk haber alma servisiyle örülüydü. Fâti̇h'in, bu teskilâti sâyesinde düşmanlarından günü gününe haberi olur, hareketlerini değerlendirecek tedbirler alırdı.

Fâti̇h, ordu ve donanmasını iyi bir şekilde tekâmül ettirmisti. Ordunun silâhları birkaç senede yenilenir ve daha geliştirilmiş olanları eskilerinin yerine konurdu. Osmanlı donanmasının tekâmül etmiş şekilde kurucusu Fâti̇h'tir. Topçuluğa gerekli ehemmiyeti veren ilk pâdisâhtir. Fâti̇h'ten önce, top, bütün dünyâda, daha çok sesi ile düşmanı ürktümk için kullanılırdı. Büyük kaleleri yerle bir edebileceği ve meydan muhârebelinde rol oynayacağı hiç düşünülmemisti. Fâti̇h, bütün bunları akil ederek, o târihe kadar görülmeyen sayı ve çapta top yapilmasına yöneldi. Topların balistik ve mukâvemet hesaplarını kendisi yaptı. Piyâdeye de, öncesine nisbetle, büyük önem verdi. Osmanlı ordusu esas bakımından bir süvârî ordusu olmaya devâm etmiş de, yeniçeri ve azab gibi piyâde sınıfları, Fâti̇h devrinde önem kazandı.

Fâti̇h Sultan Mehmed, ilme, sanata ve ilim adamlarına çok kıymet verirdi. Zihniyeti ve tabiatı itibâriyle ileri hamleden hoslanan, terakkî ve medeniyetten zevk alan bir pâdisâhtir. Tıpkı askerî fetihleri gibi, ilim adına açtığı savasta da bir âlimler, sanatkârlar ordusu kurdu ve bu muhtesem orduya kendisi serdâr oldu. Yeni devletin kurulması plânının icrâsında eğitim ve öğretimin tesir ve önemini her şeyden üstün tuttu. Maârif sistemini kânunla tanzim ederek ulemâ sınıfı diye tanınan ve idârenin temelini meydana getiren diyânet ve hukuk kurumlarını teskilâtlandırdı. Devlet idâresini ve bunun ilmîleştirilmesini esas aldı.

Aklî ve naklî ilimlerde söz sâhibi olan âlimleri İstanbul'a topladı ve onların talebe yetistirmesi için medreseler kurdu. Devrinde yetisen büyük âlim ve sanatkârlar mühim eserler verdiler. Fikih ilminde Molla Hüsrev, tefsirde Molla Gürânî, Molla Yegan, Hizir Çelebi, matematikte Ali Kusc'u, kelâmıda Hocazâde, zamânının büyük âlimlerindendi ve ülkesine dünyânın dört bir tarafından âlimler akın ederdi. Hattâ Molla Câmî bile İstanbul'a gelmekteyken, Pâdisâh'ın ölüm haberi üzerine geri döndü.

İyi bir komutan ve devlet reisi olan Fâti̇h, aynı zamanda iyi bir ilim adamı ve sâirdi. Latince ve Rumca ile Arapça, Farsça ve Türkçeye bütün incelikleriyle vâkıfti. Siirde, devrin üstatları arasında yer aldı. Hattâ sarayda divân sâhibi olan ilk pâdisâhtir. Çünkü o, medeniyetin, sanatsiz olarak fertlerin gönüllerinde yer alacağına ihtimâl vermiyordu. Dedelerinin devlet kuruculuk kudretini, irâdeli bir idârecilikle suuruyla yetistirmesini bilen Fâti̇h, çevresinde devrin üstad sâirlerini topladı. Avnî mahlâsiyle edebî değeri yüksek beyit ve gazeller söyledi. Aruzu, usta sâirlerden farksız bir hâkimiyetle kullandı, siirlerinde ince hissiyât ve düşüncelerini dile getirdi.

Bizümle saltanat lafin idermis ol Karamanî

Hudâ fırsat virürise, kara yire karam-ani

beyti, Karamanoğlu'nun çıkardığı fitne ve fesatlar karsısında sahlanan celâlini gösterdiği gibi, asğıdaki siiri de ince duygular sâhibi hassas bir gönülün Türk edebiyâtına nâdide bir armaganıdır:

Sevdün ol dilberi söz eslemedün vay gönül

Eyledün kendözünü âleme rüsvây gönül

Sana cevri eylemede kilmaz o pervây gönül

Cevre sabri eyleyimezsın n'ideyin hay gönül

Gönül evvây gönül vay gönül evvây gönül

Bilmedüm derd-i dilün ölmek imis dermânî

Öleyin derd ile tek görmeyeyin hicrânî

Mihnet ü derd ü game olmagiçün erzânî

Avnîyâ sencileyin mihnet ü gam-kes kani

Gönül evvây gönül vay gönül evvây gönül

İstanbul'un fethinden sonra Fâti̇h, hocası Aksemseddîn'in elini öpüp, tahti tâci birakıp dervis olmak istedi. Aksemseddîn bu teklifi reddederek, devlet işlerine memur edilen pâdisâhin asil vazifesini yapmamış olacağını, dîn-i İslâm ve adâletle memleketi ve dünyâyı idâre etmenin daha makbul olduğunu; aksi hâlde dîn ve devletin zarar göreceği için, ikisinin de Allah indinde mesul olacaklarını bildirdi. Bunun üzerine Allah aski ile yanan kalbinin atesini de siirleriyle ortaya döktü.

Fâti̇h Sultan Mehmed, kelâm ve matematik ilminde devrinin en büyük otoritelerinden biriydi. Bizanslı târihçi Kritobulos'un hayranlıkla anlattığı, balistik sâhasındaki kesifleri, ortaçağın surlarını yıkmıştır. Bu sûretle Avrupa'nın timsâli olan derebeyi satoları toplarla yıkılarak büyük devletler kurulmuş; nefcede büyük güç kaynakları bir araya toplanarak ortaçağa son verilmiştir. Bu sûretle Türkler, ortaçağdan yeniçığa Avrupa'dan daha evvel geçmişlerdir.

Fâti̇h Sultan Mehmed, teskilâtçı ve îmarci idi. Devlet idâresini tam bir intizâm içinde yürütmek için lüzum ve ihtiyâç görüldükçe İslâmın esaslarına uygun kânunlar ve fermanlar yayınladı. Tanzimât dönemine kadar Osmanlı Devletinin temel kânunu olarak mer'iyette kalan Fâti̇h Kânunnâmesi çok mühim bir eserdir. Pâdisâhin görüşleri alınarak sadrâzam Karamânî Mehmed Pasa tarafından hazırlanan bu çok önemli kânunnâmeyi, Nisancı Leyszâde Mehmed Çelebi kaleme almıştır. Kânûnî Sultan Süleymân devrinde hazırlanan kânunnâmeye de bu eser esas alınmıştır. Osmanlı Devletinin bütün temel müessesesi ve teskilâtı, Fâti̇h devrinde en mükemmel hâlde gelmiştir. Enderûn Mektebini kurarak memleket için gerekli devlet adamı yetistirilmesini yine o sağlamıştır.

Fâti̇h Sultan Mehmed, doğu Türkleri ile temâsa büyük önem verdi. Oğlu Sultan İkinci Bâyezîd de Türk medeniyetini ilerletmek husûsunda babasını tâkip etti. Doğru Türklerinin, Timur Han devri medeniyeti denilen medeniyet hareketlerinin benzeri, Fâti̇h devrinde Osmanlılarda tahakkuk etti. Fâti̇h, batı dillerinden bir kaçını bilmesi sebebiyle Avrupa literatürünü çok iyi tâkip etmiş, Türklerin her hususta Avrupalılardan üstün bulunması sebebiyle, Avrupa'dan bir şey alma ihtiyâcını duymamıştır.

İstanbul'un îmarına çok önem veren Pâdisâh, saray, câmiler, medreseler ile hamamlardan baska sehrin çeşitli yerlerinde 4000 dükkan yaptırarak vakfetti. Büyük câmilerin yanındaki medreselerin hâricinde 24 medrese, 12 han, 40 çeşme ve Halkalı Su Tesisâtı ile iki gemi tersânesi ve kışla yapılan

binâlar arasındadır. İstanbul îmar olunurken, diğer taraftan Bursa, Edirne gibi şehirlerde îmar faaliyetleri büyük bir hızla devâm etti. Bu devirde Bursa'da 37, Edirne'de 28 ve sair şehirlerde 60 câmî yapıldı.

Edirne'de Tunca Nehri kenarında 1451 senesinde büyük bir saray insâ edildi. Bu sarayın bir modeli Topkapı Sarayıdır. Bu saray, 1876 Osmanlı-Rus Harbinde cephâne infilâkiyla harâb oldu.

Batılı gözüyle Fâtih: Büyük devlet ve ilim adamı olan Fâtih, en büyük düşmanlarının gözlerini kamastıran pâdisahtır. Eserlerinde ondan takdirle bahsetmişlerdir. Fetih sırasında İstanbul'da bulunan İtalyan Zorzo Dolfin bir keresinde şöyle demiştir:

"Sultan Mehmed, çok az gülerdi. Zekâsı, dâimî bir çalışma hâlindeydi. Çok cömertti. Her iste fevkalâde atılan, hattâ cüretkârdi. Seçtiği hedeflere erismek için çok ısrar ederdi. Soguga, sicaga, açlığa, susuzluga tahammüllüydü. Kesin konuşur, kimseden çekinmezdi. Zevk ve sefâdan uzaktı. Türkçe, Yunanca ve Sırçayı çok iyi konuşurdu. Her gün bir müddet okurdu. Roma târihi, baska devletler târihi, Laerce, Tite-Live, Herodot, Quinte-Curce, Papaların, Alman İmparatorları ile Fransa ve Lombardiya krallarının vak'aları okuduğu târihler arasındaydı. Avrupa'daki bütün devletleri tanırdı. Özellikle İtalya'nın coğrafyasını en ince noktasına kadar bilirdi ve bir Avrupa haritasını yanından ayırmazdı. Askerî ve coğrafî ilimlerle isteyerek mesgul olur, araştırmalar, incelemeler yapardı. Tabiiyeti altında bulunan ülkelerin âdet ve şartlarını devletin ve bölgenin menfaatlerine kullanmakta mahâretliydi."

Diğer bir İtalyan târihçi Langusto, İstanbul'un fethinden sonra şöyle yazmıştır:

"Sultan Mehmed, ince yüzlü, ortadan fazla uzun boylu, silâhlar kusanmış, asil tavırlı, çok az gülen, devamlı öğrenmek ihtirâsı ile yanan, cömert ve iyi kalpli, gâyelerine ulaşmakta inatçı bir hükümdârdi. En çok harp sanatına merakliydi. Her şeyi öğrenmek isteyen zekî bir araştırmacıydı. Sefâhat düskünlüğü olmayıp, kötü âdetleri yoktu. Harem dâiresinde çok az vakit geçirirdi. Nefsine hâkim ve uyanıktı. Her sarta tahammül gösterebilirdi ve bir cihân devleti pesindeydi."

Alman müstesrik Franz Babinger, Mehmed-İlder Eroberer und seine Zeit Weltenstürmer einer Zeitenwende adlı eserinde şöyle yazmaktadır:

"Türk dünyâsı için Fâtih günümüze kadar, bütün imparatorların en büyüğü olup, beser târihinde baska her hangi bir şahsın kendisiyle mukâyese edilmesi zordur. O Türk milletine, bütün târihinin en harîkulâde ve en yaklaşılmaması gayr-i kâbil şahsiyet olarak takdim edilmiştir. Batı âleminin mukadderâti, Fâtih Sultan Mehmed'in görünmesiyle sarîh bir şekilde isâretlenmiştir. Kudretli şahsiyeti, büyük Avrupa sâhalarının dış görünüşünü derinden degistirmiştir. Ortaçagdan çıkarken insanları ve dünyâyı görüs tarzında, Fâtih'in şahsiyeti, zekâları tesir altında bırakmıştır."

Ad âletten kıl kadar ayrılmayan, kendisine takdir edilen iki misrâlik basit siir için sâhibine bol ihsânda bulunan ve bir çiçek yetistirene 500 altın bahsis veren Fâtih, her bakımdan devrinin üstüne çıkmış bir hükümdâr ve insan-i kâmidir. Bu büyük cihângir hakkında günümüze kadar binlerce kitap yazılmıştır.